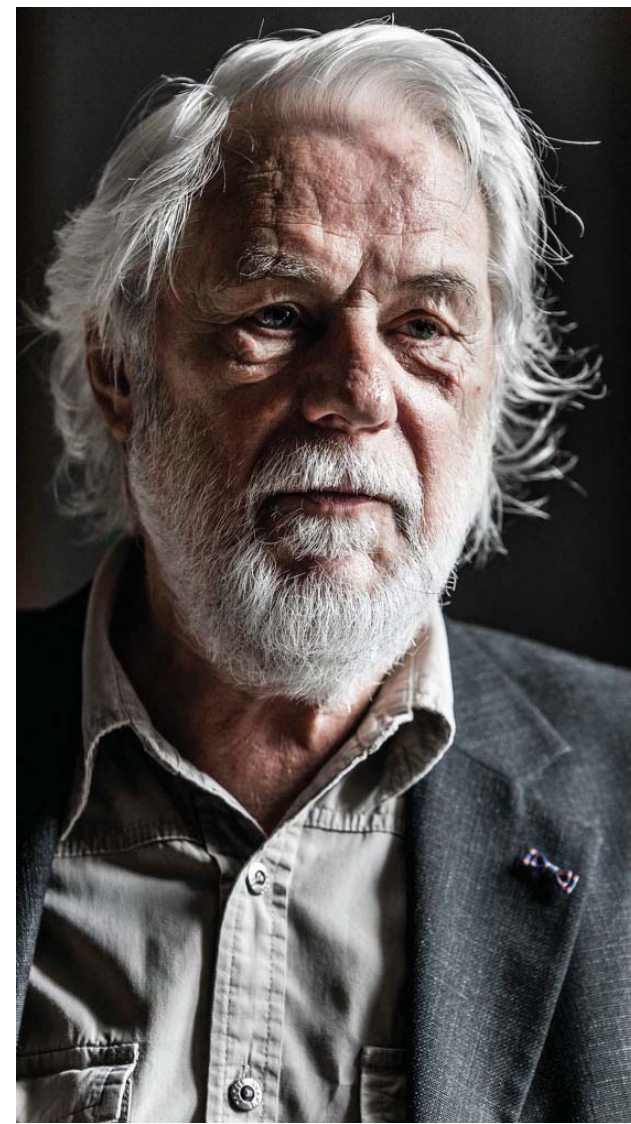

Vier schrijvers van
klassieke Limburgse
boeken. In het
midden: Hendrik van
Veldeke. Linksboven:
Marie Koenen.
Linksonder: Pierre
Kemp. Rechts: Ton
van Reen.

FOTO'S ARCHIEF MGL

Klassieke boeken uit Limburg

De Geschiedenis van de literatuur in Limburg verschijnt in oktober. Een indrukwekkend werk over schrijvers, boeken, thema's en stromingen. Maar wat zijn nu de Limburgse literaire klassiekers? Een voorzet.

DOOR ADRI GORISSEN

Een serie met de tien of twintig beste, belangrijkste of mooiste boeken uit Limburg, geschreven door auteurs uit de provincie. Aan zo'n reeks met Limburgse literaire klassiekers heeft zich tot nog toe niemand gewaagd. Misschien omdat het lastig is door de kleine literaire vijver waaruit je dan moet vissen. Wellicht omdat er twijfels zijn over het klassieke gehalte van de Limburgse boeken. Of omdat het moeilijk is om te definiëren wat nu een Limburgs boek is. Als we alle mitsen en maren opzijzetten en gewoon zo'n lijst van Limburgse klassiekers samenstellen, welke romans, novellen of gedichtenbundels moeten daar dan op staan? Uitgangspunten zouden in elk geval moeten zijn dat de auteurs uit de provincie komen of er hebben gewoond en dat de werken Limburgse onderwerpen of thema's hebben. Dan is het mogelijk om tot tien boeken te komen die waarschijnlijk op brede steun kunnen rekenen.

De chronologie als leidraad nemend zou het eerste boek in de Limburgse klassiekenreeks Hendrik van Veldeke's (1150 - 1200) *Sint-Servaaslegende* (1170 en 1183) moeten zijn. Veldeke vertaalt het verhaal over de eerste Maastrichtse bisschop vanuit het Latijn naar een soort Maasland-Nederlands. Hij houdt zich overigens niet strak aan het orgineel van Jocundus van een eeuw eerder, maar herschrijft de tekst naar eigen inzicht en vult die aan. De Limburgse klassiekenreeks maakt na Veldeke een sprong van zo'n 700 jaar. Pas in 1880 is er weer sprake van een boek dat hoort in de serie: *De kapelaan van Bardelo* van de uit Roermond afkomstige schrijver Emile Seipgens (1837-1896). Die vertelt daarin het op ware feiten gebaseerde levensverhaal van de Baarlose kapelaan Peter Grubben, een man die zodanig door geloofstwijfels wordt gekweld dat hij op zijn sterfbed de laatste sacramenten weigert. Het onderwerp in die tijd aanroeren, is ongehoord.

Herman Maas

Na dat van Seipgens volgen nog enkele kritische werken in de Limburgse klassiekenreeks. Het eerste is *Het goud van de Peel* (1909) van de

in Oostrum geboren auteur Herman Maas (1877-1958). De roman is een felle aanklacht tegen de slechte arbeidsomstandigheden van de arme turfstekers uit de Peel. Maas komt overigens in bijna al zijn romans en verhalen op voor de kleine man en moet daarvoor de tol betalen: de katholieke notabelen zorgen ervoor dat hij niet meer als onderwijzer aan de slag kan en in armoede moet leven.

Op een heel andere manier kritisch is de novelle *Onder den rook der mijn* (1914) van de uit Sittard afkomstige schrijver en dichter Felix Rutten (1882-1971). De romanticus klaagt niet over het smerige en uitputtende werk van de koempel in de mijn, maar over de aantasting van het mooie Limburgse land door de koeltorens en andere mijngebouwen. Ook vreesde hij voor zedenvervalsing bij de eenvoudige Limburgers. Totaal anders van toon is Marie Koenen (1879-1959) in haar succesroman *De Moeder* uit 1917. De in Den Bosch geboren maar nog voor haar tweede levensjaar naar Maastricht verhuisde schrijfster is - ook in haar schrijven - door en door katholiek en is in de eerste helft van de vorige eeuw de vaandeldraagster van de katholieke Nederlandse literatuur.

De Moeder is het prototype van een Koenen-boek: het bekoorlijke Limburgse landschap is plaats van handeling en decor van een beproeving van de hoofdpersoon door God. Weer heel anders is *De bonte storm* (1929) van Maastrichtenaar Matthias Kemp (1890-1964), de eerste carnavalsroman in de Nederlandse literatuur. Met als uitgangspunt een liefdesgeschiedenis tijdens de drie dulle dagen beschrijft hij in ronkende taal de vastenavondviering in Maastricht. De roman zorgt voor ophef omdat mede-Maastrichtenaars zich herkennen in romanpersonages en anderen vinden dat hij de stad te schande maakt met zijn boek. De titel van de roman wordt echter de vaste naam voor het carnavaal in de stad.

Pierre Kemp

Matthias' broer Pierre (1886-1967) schrijft eveneens, maar dan eerst en vooral poëzie. Zo goed, dat hem als tot nog toe enige Limburger in 1959 de P.C. Hooftprijs (de staatsprijs voor letterkunde) wordt toegekend. In de Limburgse klassiekenreeks zou zijn bundel *Stabielen en passanten* (1934) een plek moeten krijgen. Hij maakt daarmee zijn tweede debuut, want publiceert vanaf dat moment andere verzen dan voorheen. Korte, speelse en sfeervolle gedichten met een lichte toon, geïnspireerd door kleuren, boeken, vrouwen of muziek. Vervolgens is het in de serie de beurt aan de Sittardse priester Jacques Schreurs (1893-1966) met zijn

driedelige *Kroniek eener parochie* (1941-1948). In de romancyclus verwerkt hij zijn eigen ervaringen als parochieherder in Sittard-Overhoven. Hoofdpersoon kapelaan Erik Odekerke ziet hoe de opkomende mijnindustrie de samenleving ontvriest en neemt het op voor de sociaal zwakkeren. Van de boeken wordt de succesvolle tv-serie *Dagboek van een herdershond* gemaakt, die in 1977 en 1978 op de buis komt. Via Schreurs gaat het naar Wiel Kusters, die in de jaren zeventig waarin de Limburgse mijnen worden gesloten op heel persoonlijke wijze over die mijnen dicht en schrijft, zonder melancholisch of sentimenteel te worden. Het gaat hem vooral om de spanning tussen boven- en onderwereld. Als klassieker nemen we de bundel *Een oor aan de grond* (1978).

Het tiende en laatste deel uit de reeks komt op naam van Ton van Reen (1941). Zijn roman *Het winterjaar* uit 1985 is een echte klassieker. Het boek is niet alleen een monument voor zijn jong overleden vader, maar geeft tevens een uitstekend tijdsbeeld van de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw in het dan nog sterk katholieke Limburg. Een provincie waarin het besef ontwaakt dat de samenleving aan vernieuwing toe is. Daarmee zit de tiendelige serie vol. Welke uitgever neemt de hand- schoen op?

Welke uitgever waagt zich aan een reeks van Limburgse literaire toppers?

Reageren?
adri.gorissen@delimburger.nl